

Zdenka S.:

Gospod življenja je mrtev — in živ kraljuje!

(Tiho doživetje božjega groba)

Na veliki četrtek posveti duhovnik pri sveti maši tri hostije. Po obhajilu dene drugi dve v poseben kelih, ga pokrije in poveže s svilo in po končani maši prenese v procesiji v stranski oltar — v božji grob, ki je čim slovesneje okrašen z rožami, lučmi in zastori. Ta oltar velikega četrta je božji grob v pravem in liturgičnem smislu. Sém se tri dni pobožno zateka verno ljudstvo, častit križanega Odrešenika.

Troje misli zbuja v nas božji grob:

1. Spomin na zgodovinski Kristusov grob,
2. misel na Kristusovo skrivnostno bivanje v sv. Rešnjem Telesu in končno je 3. vsak izmed nas božji grob (po tem namreč, ali počiva v njem Kristus v svoje poveličanje ali v našo smrt in obsodbo).

1. Pred nami Kristus. Mrtev. Nepotrebni so stražniki: ni jih treba njemu: ni več življenja v njem; tudi učencev se ni treba bati, da bi ga odnesli in potem rekli: Vstal je (saj ga niso spremili niti pred sodbo in tudi pod križem je stal le eden); treba pa je stražnikov zaskrbljeni vesti Gospodovih morivcev, ki si dokazujejo, da so umorili le človeka, da pa je ostal Bog, v čigar rokah so.

Glej, človek: telo Sina človekovega, velikega Preroka, Učenika: umrl je, kot umrje sleherni izmed nas.

Glej, ljubezen: ni ji zadostovalo kako manjše dejanje, ki bi tudi moglo zadostiti Očetu, ker bi ga storil Bog-človek: dala je največ: sebe samo.

Pridi, skesani Peter: nisi priznal Gospoda pred deklo — daj vsaj mrtvemu čast!

Pridi, ljubeči Janez, ki si slonel na Gospodovem srcu: Glej, Gospod.

Pridite, žene, z dišavami bogovšečnosti: našle boste Njega, ki ga iščete.

Ves svež je še vtis sodbe: Ta Boga preklinja. Pravi, da je Sin božji, pa je samo človek. (Judje so pač morali najti vzrok, da so

uresničili svoj načrt.) Toda mnogo glasov je drugače govorilo — vsaj v srcih.

Za njegovo božanstvo je govoril njegov nauk, vsa dela in znamenja, ki jih je bil storil. Sam je ponovno jasno govoril o svojem nebeškem Očetu in naravnost pozval Jude: Če ne verjamete besedam, verjemite vsaj delom! Zdaj leži v grobu. Spominjajo se znamenja, ki jim ga je bil dal: Kakor je bil prerok Jona tri dni v trebuhu ribe, tako bo Sin človekov tri dni v osrčju zemlje. Vprašujejo se in pričakujejo, kaj bo.

Zvesti križ, edino ti si plemenito res drevo. Ni lesa, ki rasel, cvetel, sad poganjal bi tako.

Samo vprašanje volje je bilo, ali ga priznajo ali ne. Toda po tem priznanju bi bilo treba spremeniti življenje v smislu njegovega nauka.

Resnično, ta je Sin božji! Kakor sonce za oblakom, tako žari tvoje življenje, Gospod, skozi zastor telesne smrti. V njem je bilo življenje in življenje je bilo luč ljudi. Njim, ki so jo sprejeli, je dala moč, da postanejo otroci božji.

S svojo smrtjo je izbrisal našo smrt: premagal greh in spet odprl vrelce Očetove ljubezni — nadnaravnega življenja.

2. Glejte Gospoda v grobu, kamor ga je položila lastna ljubezen. Ker je ljubil svoje, jih je ljubil do konca. In

ker nihče ne pride k Očetu, razen po njem, nam je dal svoje meso v jed. Od ure, ko je posvetil kruh: To je moje Telo, in naročil: To delajte v moj spomin, je med nami: pri sleherni sv. daritvi se znova daruje, v tabernaklju nas vabi sleherni čas. Da bi nas okrepčal in poživil, nas resno opominja: Če ne boste jedli mesa Sinu človekovega, ne boste imeli življenja v sebi. Življenje je le eno: od Boga izvira, edino v Bogu je mogoče. Mladika, ločena od trte, usahne. Mar pomišljamo jesti telesni kruh? Kruh pa za življenje duš pomišljamo sprejemati? Treba je pač spremeniti življenje tako, da bi ga bili vredni. Kadarkoli boste jedli ta kruh, boste oznanjali smrt Gospodovo. Resnično, Gospod življenja mrtev — živ kraljuje.

3. In mi? Seme božje besede je padlo v naša srca. Ali kali v njem in brsti, ali ga je zadušilo trnje tostranosti in sebičnega ravnanja?

O, da bi nam ne veljalo, kar je Judom: Ker niste verovali, boste umrli v svojih grehih.

O, da bi živelo v nas božje seme: da bi v Gospodu, oziroma Gospod v nas rodil stotere sadove.

Pridite, molimo!

Okrasimo božji grob z lučjo žive vere in s cvetjem dobrih del.

Sveta pomlad

Krstna obnova

Nekdaj se je v štiridesetdnevnem postu vsa cerkvena občina udeleževala priprave na veliko noč. Dnevno so se udeleževali s katehumeni in spokorniki tudi ostali verniki sv. maše. S tem so na eni strani podpirali svoje bodoče sobrate, na drugi strani pa je vsakdo takorekoč vsako leto znova doživel svojo lastno krstno pripravo, se zopet živo zavedel, kaj se pravi odpovedati se hudemu duhu in izpovedati se za Kristusa; zavedel se pa tudi veličastnih predpravil božjih otrok, ki mu jih je podelil sv. krst in dolžnosti, ki jih je pri sv. krstu prevzel. Tako je bil sv. post za vso cerkveno občino sveti in milostipolni čas krstne obnove, velike, vsakoletne, štiridesetdnevne duhovne vaje.

Če je bilo to že potrebno nekdanjim kristjanom, ki so odrasli pristopili k sv. krstu in se na ta veliki dan svojega življenja dolgo in temeljito pripravljali, koliko bolj bi bila taka krstna obnova šele potrebna današnjim kristjanom, da bi se zavedli, kaj se pravi biti kristjan in imeti božje življenje v sebi.

Ali se zavedamo tega, da je štiridesetdnevni post čas posebnih milosti, ki bi ga ne smeli pustiti, da gre brez koristi mimo nas? Kakor so sveti kraji in svete osebe sredniki večjih milosti, tako so tudi sv. časi, ko nam Bog nudi več milosti. In vprav štiridesetdnevni post je po izjavi sv. cerkve tak čas. Saj slišimo prvo postno nedeljo v berilu: »Bratje, opominjamo vas, da milosti božje ne pridoma ne prejimate. Pravi namreč: »Ob času milosti sem te uslišal in na dan rešitve sem ti pomagal.« Glejte, zdaj je čas milosti, glejte, zdaj je dan rešitve!« Postni čas je torej neke vrste zakramental, ki podeljuje posebne, samo temu času svojske milosti.

Kaj je torej za dušne pastirje najvažnejše v sv. postu? Odpreti vernikom na široko božje vrelece nadnaravnega življenja in pripraviti jih do tega, da bodo bogato črpali iz njih novo poživiljenje svojim dušam. V središču mora stati postna sv. maša. Post je človeško, šele pripravljalo delo, ko umira stari človek. Toda življenje, življenje milosti more dati samo Bog. Kdaj bodo vendar naše cerkve v štiridesetdnevnem postu vsaj toliko polne ko v adventu ali majniku? Katera župnija bo v Sloveniji prva poživila svoje župljane po starokrščanski velikonočni krstni obnovi? Daj Bog, da bi jih bilo kmalu mnogo. Blagoslov ne bo izostal.

Dr. F. Lukman:

Veliki teden v Jeruzalemu proti koncu 4. stoletja

I. Uvod in pojasnila.

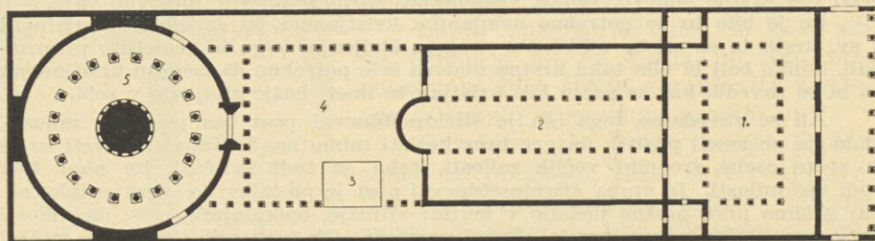
Ob tem naslovu bo bralec osupnil, češ: Ali vemo kaj podrobnosti, kako so v teh pradavnih časih jeruzalemski kristjani obhajali spominske dneve Gospodovega trpljenja in obiskali svete kraje? Da, poznamo jih. Pred 50 leti (1887) je bil objavljen potopis neke odlične žene Eterije ali Egerije, ki je proti koncu 4. stoletja (med 385 in 400) potovala iz svoje domovine na zapadu, najbrž južne Galije (Francije), na vzhod v sveto deželo, odkoder je obiskala Egiptet in Sinajsko pogorje, goro Nebo in kraje ob spodnjem Jordanu in Jobovo domovino, nato šla v Sirijo in severno Mezopotamijo, potem pa skoz Malo Azijo v Carigrad, kjer je snovala načrte za nadaljnja potovanja. V Carigradu pa je napisala za svoje prijateljice doma poročilo, kaj je dotlej videla. Poročilo obsega dva dela: potopis in opis bogoslužnih opravil v Jeruzalemu. To »Romanje na svete kraje«, kakor se spis imenuje, se je ohranilo v rokopisu iz 11. stoletja, ki je danes v Arezzu v Toskani, napisan pa je bil v slavni benediktinski opatiji Monte Kasinu. V rokopisu manjka na začetku opis svete dežele in Jeruzalema, konec je tudi okrnjen, v ohranjenem delu pa se pogrešata dva lista.

Iz tega spisa je tu poslovenjen opis jeruzalemskih pobožnosti in cerkvenih

opravi velikega tedna od cvetne do velike sobote. Pisateljica pripoveduje živahno, nazorno, tu in tam se zdi kar gostobesedna. Pa prav to nam je všeč, zakaj povedala je mnogo podrobnosti, ki bi jih bil suhoparen poročevalec zamolčal. Pisala je v ljudski latinščini s premnogimi slovniškimi pogoški.

Ko je Eterija bivala v Jeruzalemu, je bil sv. škof in cerkveni učenik Ciril pač že med rajnimi; umrl je 18. marca 386, torej malo pred veliko nočjo. Njegov naslednik je bil škof Janez (386—417). Gotovo je Eterija tega škofa videla in hodila s procesijami, ki jih je on vodil. V bližnjem Betlehemu se je poleti 386 naselil sv. Hieronim in vodil samostan.

Za umevanje Eterijinega opisovanja opravi velikega tedna sta potrebni še dve pripombi o cerkvenih stavbah na Kalvariji in na Oljski gori. Na Kalvariji je cesar Konstantin v letih 326—336 postavil dve cerkvi. Večja cerkev,

Stavbe cesarja Konstantina na Kalvariji: 1. Preddvor (atrij) bazilike — 2. Bazilika (večja cerkev, Martirij) — 3. Kraj križanja s Križem — 4. Dvorišče s stebriščem — 5. Cerkev vstajenja (Anastaza), na sredi skala z Gospodovim grobom

Martirij imenovana, je bila veličastna, skoraj 75 m dolga bazilika s tremi ladjami. Po mogočnem stopnišču se je od vzhoda prišlo skoz trojna vrata v preddvor (atrij), odkoder so zopet trojna vrata vodila v cerkev. Na zapadnem koncu južne stranske ladje, ob apsidi (prezbiterija), je bil kraj, kjer je bil Gospod križan. Ta kraj je bil pod milim nebom in tu je stal veliki križ, ki ga Eterija večkrat omenja. Za apsido (prezbiterijem) bazilike proti zapadu je bila okrogla stavba, zgoraj odprta kupola, na sredi pa Gospodov grob. Okoli groba je bilo v krogu stebrišče, 20 m v premeru, stavba sama pa je imela 33 m v premeru. To je bila cerkev Gospodovega vstajenja, Anastaza. Med Anastazo in apsido bazilike (Martirijem) je bil prostran dvor, obdan s stebrišči; Eterija ga posebej omenja, ko opisuje češčenje sv. križa na veliki petek. — Oljska gora, proti vzhodu od Jeruzalema, ima pet zložitnih vrhov. Na vrhu z arabsko naselbino et Tur (800 m) je Rimljanka Pojménija l. 370 pozidala osmerokotno cerkev Gospodovega vnebohoda. To je cerkev Imbomon (en bomó = na višini), ki jo Eterija omenja. Nekoliko nižje, pri cerkvi Očenaša, pa so l. 1910 izkopali ostanke Konstantinove cerkve na Oljski gori, ki ji Eterija pravi Eleona.

II. Eterijin opis velikega tedna v Jeruzalemu.

1. Cvetna sobota.

V soboto ob jutranji zori daruje škof in opravi daritev v soboto zjutraj. Ko se ljudstvo odslovi, se oglasi arhi diakon in reče: »Danes ob sedmi uri¹ bodimo vsi pripravljeni v Lazariju!²« Ko se torej približa sedma ura, pride vse v Lazarij. Lazarij, t. j., Betanija pa je nekako dve milj od mesta³. Če se gre iz Jeruzalema v Lazarij, stoji nekako 500 korakov od tam ob cesti cerkev na kraju, kamor je prišla Gospodu naproti Marija, Lazarjeva sestra. Ko pride torej škof tja, mu pridejo naproti vsi menihi in ljudstvo gre noter. Zmoli se ena himna in ena antifona in prebere iz evangelija mesto, kako je prišla Lazar-

¹ Ob eni popoldne.

² V Betaniji, kjer je bil Lazar doma.

³ Od Jeruzalema.

jeva sestra Gospodu naproti⁴. Ko škof opravi molitev in vse blagoslovi, gredo do Lazarija, himne prepevaje. Ko prispejo v Lazarij; se nabere taka množica, da ni samo kraj poln ljudi, marveč tudi polje okrog in okrog. Opravijo se himne in antifone, prikladne dnevu in kraju; prav tako so tudi berila, ki se prebere, dnevu primerna. Ko se ljudstvo odslovi, se oznani velika noč. Prezbyter (duhovnik) stopi na vzvišen kraj in prebere iz evangelija mesto: »Šest dni pred veliko nočjo je Jezus prišel v Betanijo«⁵ itd. Ko se prebere to mesto in oznani velika noč, se ljudstvo odslovi. To pa se ta dan stori zato, ker se je to zgodilo šest dni pred veliko nočjo v Betaniji, kakor je zapisano v evangeliju; od sobote do četrtega, ko je bil po večerji ponoči Gospod ujet, je namreč šest dni. Vsi se vrnejo v mesto naravnost v Anastazo in opravijo se večernice po navadi.

2. Cvetna nedelja.

Drugi dan, t. j., v nedeljo, s katero se prične velikonočni teden, ki mu tukaj pravijo veliki teden, se opravijo ob petelinjem petju⁶ do jutra v Anastazi ali pri Križu navadni obredi. V nedeljo zjutraj gredo torej po navadi v večjo cerkev, ki ji pravijo Martirij. Pravijo pa ji Martirij zato, ker stoji na Golgoti, t. j., za Križem, kjer je Gospod trpel, in zato Martirij. Ko se torej v večji cerkvi vse po navadi opravi, se pred odslovitvijo oglasi arhidiakon in reče najprej: »Ves ta teden, t. j., od jutri dalje, se zbirajmo ob deveti uri⁷ v Martiriju, t. j., v večji cerkvi!« Nato se oglasi drugič in reče: »Danes ob sedmi uri⁸ bodimo vsi pripravljeni na Oljski gori!« Po odslovitvi v večji cerkvi, t. j., v Martiriju, spremijo škofa s himnami v Anastazo. Ko je tu konec obredov, ki se po navadi ob nedeljah vrše v Anastazi po odslovitvi v Martiriju, vsak željno hiti jest, da bi bil ob sedmi uri v cerkvi, ki je na Eleoni, t. j., na Oljski gori, kjer je votlina, v kateri je Gospod učil⁹.

Ob sedmi uri gre vse ljudstvo na Oljsko goro, t. j., na Eleono, v cerkev; tudi škof. Opravijo se himne in antifone, primerne dnevu ali kraju; podobno tudi berila. Ko se približa deveta ura¹⁰, gredo himne prepevaje v Imbomon, t. j., kraj, odkoder je šel Gospod v nebo, in tu posedejo. Ljudstvu se namreč vpričo škofa vedno veli, naj sede, samo diakoni zmeraj stojé. Tudi tu se opravijo himne ali antifone, prikladne kraju ali dnevu, podobno berila in molitve vmes. Ko se približa enajsta ura¹¹, se prebere iz evangelija mesto, da so otroci z vejicami ali palmami prišli Gospodu naproti in klicali: »Blagoslovljen, ki prihaja v imenu Gospodovem!«¹² In škof takoj vstane in vse ljudstvo. Z vrha Oljske gore gredo vso pot peš. Vse ljudstvo gre pred njim¹³, himne in antifone pojoč in si vedno odpevajoč: »Blagoslovljen, ki prihaja v imenu Gospodovem!« In kar je v tej okolici otrok, celó taki, ki ne morejo hoditi, ker so predrobiččni, pa jih starši imajo na rokah, — vsi drže veje, palmove ali oljéne. Tako spremljajo škofa, kakor so takrat spremljali Gospoda. Od vrha gore do mesta in skozi mesto do Anastaze gredo vso pot peš vsi, tudi gospe, ki so navzočne, in gospodje: tako spremljajo škofa in si odpevajo. In tako korakajo zložno zložno, da se ljudstvo ne utruji. Pozno že pridejo v Anastazo. Ko pridejo tja, četudi pozno, se vendar opravijo večernice, se zopet pomóli pri Križu in odslovi ljudstvo.

⁴ Jan 11, 28—34.

⁵ Jan 12, 1—8.

⁶ Opravila so se začela zgodaj, ko se je začelo svitati, da so se zjutraj, t. j. po naše do šestih zjutraj, že končala. »Petelinje petje« (gallicinium) je zadnji del noči, od treh do šestih.

⁷ Ob treh popoldne.

⁸ Ob eni popoldne.

⁹ To votlino omenjajo tudi drugi stari potopisci.

¹⁰ Ob treh popoldne.

¹¹ Ob petih popoldne.

¹² Jan 12, 12—19; Mt 21, 1—11; Mk 11, 1—11; Lk 19, 29—38.

¹³ Pred škofom.

3. Ponedeljek, torek in sreda velikega tedna.

Drugi dan, t. j., v ponedeljek, se opravi v Anastazi, kar je navada od petelinjega petja do jutra¹⁴; podobno se opravi ob tretji in šesti uri¹⁵ vse kakor med štiridesetdnevnim postom. Ob deveti uri pa se vsi zberó v večji cerkvi, t. j., v Martiriju, in tu se do prve nočne ure¹⁶ zmeraj molijo himne in antifone, beró se tudi berila, dnevu in kraju primerna, vmes se vedno vpletajo molitve. Tu se opravijo tudi večernice, ko pride ura, tako torej, da se v noči odslovi ljudstvo pri Martiriju. Po odslovitvi peljejo škofa odtod v Anastazo. Ko stopi v Anastazo, se opravi molitev, se blagoslovijo katehumeni in verniki in se odslové.

V torek je vse kakor v ponedeljek. Samo to je v torek več, da pozno v noč, po odslovitvi v Martiriju, po obisku v Anastazi in odslovitvi v Anastazi, vsi v nočni uri gredó v cerkev na Oljski gori. Ko pridejo v to cerkev, stopi škof v votlino, v kateri je Gospod večkrat učil svoje učence, in vzame evangelijsko knjigo in stoje prebere Gospodove besede, ki so zapisane v Matejevem evangeliju, kjer namreč pravi: »Glejte, da vas kdo ne premoti!«¹⁷ In škof prebere ves tisti govor. Ko ga prebere, se opravi molitev, se blagoslové katehumeni in verniki in odpusté. Vsi se vrnejo z gore že zelo pozno ponoči vsak na svoj dom.

Prav tako se opravi v sredo ves dan od petelinjega petja dalje vse tako kakor v ponedeljek in torek. Ko pa ponoči¹⁸ odpusté ljudstvo v Martiriju in himne pojoč spremijo škofa v Anastazo, stopi škof v votlino, ki je v Anastazi, in se postavi za ograjo. Pred ograjo pa stopi prezbiter in vzame evangelij in prebere tisto mesto, kako je Juda Iskariot tekkel k Judom in se dogovoril, kaj naj mu dajo, da izda Gospoda¹⁹. Ko se prebere to mesto, izbruhne takšen krik in vik ljudi, da ga ni, ki bi ga ne ganilo do solz. Nato se opravi molitev, se blagoslové katehumeni in verniki in odslové.

4. Veliki četrtek.

V četrtek se od petelinjega petja do jutra opravi v Anastazi vse po navadi. Prav tako ob tretji in šesti uri. Ob osmi uri²⁰ se ljudje zberó po navadi v Martiriju, bolj zgodaj ko druge dneve pa zato, ker jih je treba prej odsloviti. Ko se ljudje zberó, se opravi vse, kar je treba opraviti. Ta dan se opravi v Martiriju daritev in se ljudstvo odslovi okoli desete ure²¹. Preden se ljudstvo odslovi, se oglasi arhidiakon in reče: »Ob prvi ponočni uri²² pridimo vsi v cerkev na Oljski gori, zakaj nocoj nas čaka velik trud!« Ko jih v Martiriju odpusté, gredó za Križ, zmolijo samó eno himno, opravijo molitev in škof daruje tam daritev in vsi prejmejo sv. obhajilo. Nikoli med letom se za Križem ne opravi daritev, marveč samó ta dan. Ko se tedaj tudi tu ljudstvo odslovi, gredó v Anastazo, pomolijo, prejmejo katehumeni in verniki navadni blagoslov in se odslové. Takó hiti vsak domov jest. Ko se najedó, gredó vsi na Oljsko goro v cerkev, kjer je votlina, v kateri je ta dan bil Gospod z apostoli. Tam se nekako do pete ure ponoči²³ venomer opravljajo himne ali antifone, primerne dnevu in kraju, in tudi berila. Vmes se vpletajo molitve. Beró se tudi iz evangelija mesta, kako je Gospod ta dan govoril učencem, sedeč v isti votlini, ki je v cerkvi. Odtod gredó okoli šeste ure ponoči²⁴ himne pojoč gori v Imbomon, kraj odkoder je Gospod šel v nebesa. Tam so zopet opravijo dnevu primerna berila, himne in antifone; tudi molitve, ki jih opravi škof, jih opravi vse primerno dnevu in kraju.

¹⁴ Prim. opombo 6.

¹⁵ Ob devetih in dvanajstih.

¹⁶ Od treh popoldne do sedmih zvečer.

¹⁷ Mt 24, 4 nsl. Gospodov govor na Oljski gori, v katerem jih je svaril pred krivimi preroki in napovedal razdejanje Jeruzalema in konec sveta.

¹⁸ Poglej poročilo o opravilih na veliki torek in opombo 16.

¹⁹ Mt 26, 14—16; Mk 14, 10—11; Lk 22, 3—6.

²⁰ Ob dveh popoldne. Druge dni je bilo opravilo eno uro kasneje.

²¹ Okoli štirih popoldne.

²² Ob sedmih zvečer.

²³ Do enajstih.

²⁴ O polnoči.

Ko tako pride čas petelinjega petja, gredó doli z Imbomona, pojoč himne, in gredó na kraj, kjer je Gospod molil, kakor je zapisano v evangeliju: »On sam se je odtrgal od njih nekako za lučaj kamna in molil«²⁵ itd. Na tem kraju je lična cerkev. Škof in ljudstvo stopi vanjo, opravi se molitev, primerna kraju in dnevu, zmolí se himna in prebere iz evangelija mesto, kjer je dejal učencem:

»Nujte in molite, da ne pridete v skušnjavo!«²⁶ Celo to mesto se tam prebere in se zopet zmoli molitev. Odtod gredó, himne pojoč, s škofom vsi peš, tudi mali otroci. Radi tolike gneče ljudi in utrujeni od bedenja in oslavljeni od vsakdanjega posta, ker morajo iti s takó visoke gore, pridejo počasi, himne pojoč, v Getzemani. Nad dve sto cerkvenih sveč je pripravljenih da svetijo ljudem. Ko pridejo v Getzemani, se najprej zmoli primerna molitev in zapoje himna. Prebere se tudi iz evangelija mesto, kako so Gospoda ujeli²⁷. Ko se to mesto prebere, se oglasi takšen krik in vik in jok, da se vzdihovanje nemara sliši v mesto. Tedaj gredó, himne pojoč, peš proti mestu in pridejo do mestnih vrat ob uri, ko začne človek človeka spoznavati²⁸. Odtod gredo peš vso pot skozi mesto vsi do zadnjega, stari in mladi, bogati in ubogi, vsi pripravljeni; zlasti ta dan nihče ne neha bedeti do jutra. Tako spremljajo škofa od Getzemanija do mestnih vrat in odtod skozi vse mesto do Križa. Ko pa pridejo pred Križ, se že zdani. Tam se zopet prebere iz evangelija tisto mesto, kako so Gospoda pripeljali pred Pilata, in prebere se vse, kar je zapisano, da je Pilat rekel Gospodu ali Judom²⁹.

Nato škof nagovori ljudi, izpodbuja joč jih, naj ne onemorejo, četudi so se svo moč trudili in se bodo trudili tudi še podnevi, marveč naj zaupajo na Boga, ki jim bo ta trud preobilno poplačal. Tako jih izpodbuja joč, kakor more on, jim v nagovoru reče: »Zdaj pa pojdite vsak na svoj domek in malo posédite, nekako ob drugi dnevni uri³⁰ pa bodite vsi tu pripravljeni, da boste odtlej do šeste ure mogli videti sveti les križa, ki vsi verujemo, da nam bo v zveličanje. Od šeste ure bomo zopet morali biti zbrani na tem kraju, t. j., pred Križem, da bomo do večera zvesto poslušali berila in molili.«

Prišel je dan Gospodov, veliki in silno grenki dan, ker Gospod je bil po nedolžnem umorjen!

5. Veliki petek.

Po odslovitvi pri Križu, preden sonce vzide, gredó vsi srčno molit na Sion k stebru, ob katerem je bil Gospod bičan. Vrnivši se odtod, posedé malo doma, potem pa so takoj vsi zopet pripravljeni. Na Golgoti za Križem, ki zdaj tam stoji, se postavi za škofa sedež. Škof séde; predenj se postavi miza s platnenim prtom pokrita. Okrog mize stopijo diakoni. Prineso pozlačeno srebrno skrinjo, v kateri je les sv. križa in napis. Odpró jo in vzamejo iz nje les križa in napis ter ju položé na mizo. Ko ležita na mizi, škof sedé prime z rokami vrh svetega lesa, diakoni, ki okrog stoje, pa stražijo. Stražijo pa tako zategadelj, ker je navada, da pridejo ljudje, verniki in katehumeni, drug za drugim, se sklonijo nad mizo in poljubijo sveti les in gredó. In ker je baje nekdo, ne vem kdaj, odgriznil in ukradel košček svetega lesa, zato zdaj diakoni, ki okoli stoje, tako

²⁵ Lk 22, 41 usl.

²⁶ Mt 26, 41; Mk 14, 38; Lk 22, 46.

²⁷ Mt 26, 47—55; Mk 14, 13—50; Lk 22, 47—53; Jan 18, 3—11.

²⁸ Torej v jutrnjem somraku.

²⁹ Mt 27, 11—26; Mk 15, 2—15; Lk 23, 2—5. 13—25; Jan 18, 29—19, 16.

³⁰ Ob osmih zjutraj. Les sv. križa so torej kazali od osmih do poldne.

stražijo, da ne bi kdo prišel in zopet kaj takega storil. Takó gre vse ljudstvo mimo, drug za drugim; vsak se sklone, se dotakne križa in napisa najprej s čelom, potem z očmi, poljubi križ in gre, nihče pa ne iztegne roke, da bi se dotaknil. Ko vsi poljubijo križ in odidejo, nastopi diakon, ki drži Salomonov prstan in rog, iz katerega so kralje mazilili. Poljubljaajo tudi rog, pogledajo tudi prstan...³¹ Do šeste ure so vsi mimo; prihajajo skoz en vhod, skoz drugega odhajajo, zakaj to se vrši tam, kjer se je prejšnji dan, t. j., na veliki četrtek opravila daritev. Ko pride šesta ura, gredó pred Križ, naj gre dež ali pripeka sonce, zakaj kraj je pod milim nebom, t. j., nekako zeló prostrano in prav lepo dvorišče med Križem in Anastazo. Tu se torej zbere vse ljudstvo, da se niti odpreti ne dá. Za škofa pa se sedež postavi pred Križem in od šeste do devete ure se nepretrgoma beró berila. Najprej se bere iz psalmov, kjer koli govori (psalmist) o trpljenju (Gospodovem); bere se tudi iz apostola, t. j., iz apostolskih listov in del, kjer koli so govorili o Gospodovem trpljenju; tudi iz evangelija se beró mesta, kako je trpel; prav tako se bere iz prerokov, kjer so napovedali, da bo Gospod trpel; bere se tudi iz evangelijev, kjer je svoje trpljenje napovedal. Tako se od šeste do devete ure nepretrgoma bere ali se pojejo himne in se ljudstvu z evangeliji in apostolskimi pismi dokazuje, da se je spolnilo, kar koli so preroki o Gospodovem trpljenju napovedali. Tako se v teh treh urah ljudje poučé, da se nič ni zgodilo, kar ni bilo prej napovedano, in da ni bilo nič napovedano, kar se ne bi bilo vse spolnilo. Vmes pa se zmeraj vpletajo molitve in te molitve so primerne dnevu. Ob posameznih berilih in molitvah pa nastane takšna ganjenost in takšno vzdihovanje ljudstva, da je čudno; zakaj ni ga ne starejšega ne mlajšega, ki ne bi ta dan te tri ure več, nego si je misliti moči, prejokal, da je Gospod to za nas pretrpel. Ko pride nato deveta ura, se bere iz Janezovega evangelija mesto, kjer je izdihnil³². Ko se to prebere, se opravi molitev in se ljudstvo odpusti.

Po odslovitvi izpred Križa gredó takoj vsi v večjo cerkev, v Martirij, in tu se opravi, kar se ta teden ob deveti uri, ko pridejo v Martirij, opravlja do večera vsen teden. Po odslovitvi v Martiriju gredó v Anastazo. Ko pridejo tja, se prebere iz evangelija mesto (kjer je zapisano), da je Jožef od Pilata izprosil Gospodovo telo in ga položil v nov grob³³. Po branju se opravi molitev, se podeli katehumenom blagoslov in se ljudstvo odslovi. Ta dan pa se ne razglasi, naj se noč v Anastazi prebedi, ker vedó, da so ljudje utrjeni. Navada pa je, da se tam vso noč bedi. Bedi torej, kdor hoče, ali bolje, kdor more; kdor pa ne more, ne bedi tam do jutra. Kleriki pa bedé, namreč krepkejši in mlajši. Vso noč do jutra pa se tam molijo himne in antifone. Velika množica bedi, nekateri od večera, drugi od polnoči, kakor kdo more.

6. Velika sobota.

Drugi dan, v soboto, je ob tretji in šesti uri navadno opravilo³⁴. Ob deveti uri pa ni več sobotno opravilo, marveč je priprava za velikonočno vigilijo v večji cerkvi, t. j., v Martiriju. Velikonočna vigilija pa se vrši kakor pri nas³⁵. Samo to je še tukaj, da se otroci, ko so krščeni in oblečeni (v belo krstno oblačilo), kakor pridejo iz krstilnika, s škofom vred najprej popeljejo v Anastazo. Škof stopi za pregrajo v Anastazi, zmoli se himna in škof opravi zanje molitev, potem pa pride z njimi v večjo cerkev, kjer vse ljudstvo čuje po navadi. Tu se izvrši vse, kakor je tudi pri nas navada, in po daritvi se ljudstvo odslovi. Ko je v večji cerkvi konec vigilije, gredó takoj, himne pojoč, v Anastazo in tam se zopet prebere iz evangelija mesto o vstajenju, se opravi molitev in škof zopet daruje. Vse pa se izvrši naglo zaradi ljudstva, da se predolgo ne zamudi. Nato se ljudstvo odslovi. Konec vigilije ta dan pa je ob isti uri kakor pri nas.

³¹ V rokopisu tukaj manjka nekaj vrst.

³² Jan 19, 28—30.

³³ Mt 27, 57—61; Mk 15, 42—47; Lk 23, 50—56; Jan 19, 38—42.

³⁴ Molitve kakor prejšnje dni.

³⁵ Brali so se odlomki iz sv. pisma stare zaveze, napovedujoči odrešenje in prenovljenje, vmes so se vpletale molitve, nato se je blagoslovila krstna voda in sta se podelila katehumenom krst in birma, potem je bila sv. maša, pri kateri so novokrščeni prejeli prvo sv. obhajilo. Prim. naše bogoslužje velike sobote.

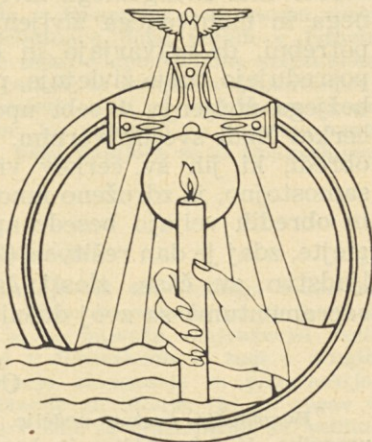
Čas trpljenja in velikonočna skrivnost

S peto postno ali tiho nedeljo začutimo v cerkvenem bogoslužju otožnejše občutje. Vse molitve in speve preveva turobna misel, da pojde sedaj naš Gospod Učenik Golgoti naproti v svoje trpljenje. Božje kraljestvo, katerega lastnosti in veličino so prelepo napovedovale vse dosedanje nedelje, se bo sedaj resnično ostvarilo v krvi božjega Jagnjeta. »Kristus nas je opral naših grehov s svojo krvjo ter nas napravil za kraljestvo...« (Raz 1, 6.)

Doba od tihe nedelje, nazvane tudi pasijonske nedelje (nedelje trpljenja — dominica passionis), pa d ovelike sobote je posebej posvečena Kristusovim odrešilnim mukam, ki dosežjo svoj višek v svetem trodnevju velikega četrta, velikega petka in velike sobote. Osrednja podoba, ki v tem času posebno ljubeče lebdi pred očmi sv. cerkve, je podoba Kristusova. Vsaka njegova beseda, vsaka njegova kretnja pred slovesom ji je nad vse dragocena. Saj niso

njegova dela in besede nauki navadnega učenika, marveč samega Boga-Odrešenika. Sv. cerkev v mašnem berilu tihe nedelje s sv. Pavlom posebej naglaša, da je Kristus naš veliki duhovnik, ki v nesebični, božji ljubezni človeškemu rodu nakloni milost odrešenja z daritvijo lastne krvi. In ker to žrtev prinaša druga božja oseba, je Kristusova daritev Bogu Očetu nad vse draga, neskončne vrednosti in učinkovitosti. Človeški rod bi se sam nikoli ne mogel odrešiti. Zakaj krivda, ki je bila žalitev najvišjega, neskončnega božjega veličastva in je neskončni božji osebi prizadela neskončno nečast, je bila toliko, da je noben zemljan, nobeno končno bitje ni moglo izbrisati. Spravo padlega človeškega rodu z razžaljenim Bogom je mogel doseči le srednik, ki je bil i božje i človeške narave, t. j. naš Gospod Bog in človek Jezus Kristus. Daritev tolikega duhovnika, srednika pa je zadostovala, da je »opravił za grehe eno daritev«, nadomestil vse starozavezne obredne daritve in smo »z daritvijo telesa Jezusa Kristusa posvečeni enkrat za vselej« (Hebr 10, 10).

Seveda pa mora vsak posameznik za svoje osebno odrešenje od greha, za ustanovitev in rast božjega življenja v svoji duši s Kristusovim odrešilnim trpljenjem še posebej sodelovati. Tako je treba, kakor uči sv. apostol Pavel, da vsakdo odmre satanu in svetu, da se dâ s Kristusom pokopati v grob, v grob sv. krstne vode in odtod s Kristusom tudi vstane k novemu, božjemu življenju. Pa še

Naj v ta obilni studenec stopi
moč Svetega Duha! Tukaj naj
se izperejo madeži vseh grehov!
(Bogoslužje velike sobote)

več je treba! Sam krst, ki mladiko vernika vcepi na božjo trto Kristusa, ne zadostuje. Mladika mora tudi živeti od sokov božje trte-Kristusa mora obilno zajemati od božjega življenja, ki ga v svojih zakladih hrani skrivnostno Kristusovo telo sv. cerkve. Za svoje osebno odrešenje in posvečenje se mora vsak vernik udeleževati tudi liturgičnega življenja sv. cerkve, njenega zakramentalnega in molitvenega življenja. Kakor so sv. zakramenti neogibno potrebni, da ustvarjajo in ohranjajo milostno zvezo z Bogom in posredujejo božje življenje, prav tako pa je potreba, da duše za rast božjega življenja v sebi uporabljajo še ostala sredstva, ki jih sv. cerkev nudi svojim vernim. S sv. liturgičnimi časi in bogoslužnimi obredi, ki jih sv. cerkev vrši deloma v zvezi s sv. mašo deloma samostojno, je združeno mnogo zveličavnih milosti. In o teh sv. časih in obredih veljajo besede apostolove: »Glejte, zdaj je čas milosti, glejte, zdaj je dan rešitve« (2 Kor 6, 2). Zato je treba, da krščansko ljudstvo sv. čase, zlasti čas »velikonočne skrivnosti« (paschale sacramentum) za svoj dušni prid dobro izrabi!

Cvetna nedelja

Bogoslužje cvetne nedelje, ki tvori že neposredni uvod v velikonočne praznike, je jako pestro in bogato, toda povsem različnega značaja. Zakaj blagoslovitev palm, oljk in drugega zelenja in slovesna procesija z blagoslovljenimi oljkami se razvije v pravo kraljevsko Kristusovo zmagovalstvo, dočim sv. maša s pasijonom, poročilom o Gospodovem trpljenju po evangelistu sv. Mateju izraža žalno občutje trpečega Odrešenika.

Blagoslovitev oljčnih vejic nam s svojimi molitvami in spevi kaže nazorno sliko starokrščanskega stacijona, bogoslužnega shoda vernikov, ki je obstajal v molitvi, pesmi in pouku. Tudi obred procesije z oljkami v spomin Kristusovega slovesnega vhoda v Jeruzalem je prastar. Ta slovesni Kristusov sprevod sv. cerkev vsako leto v simbolih (znakih) živo (dramatično) doživlja. Tako nam Kristusa predstavlja ali škof (mašnik) ali evangelijska knjiga ali — najnazornije — križ.

Obred blagoslovljenja se prične s slovesnim spevom: Hozana sinu Davidovemu! Blagoslovljen, ki prihaja v imenu Gospodovem! Kakor so s tem pozdravom verni v Izraelu Kristusa priznali za svojega Odrešenika in Boga, tako tudi verni v sv. cerkvi z istim pozdravom na cvetno nedeljo in vsak dan pri sv. maši pred povzdigovanjem izražajo svojo vero v Kristusa. Sledi molitev za ljudstvo s prošnjo, naj bi po trpljenju in vstajenju Kristusovem tudi mi dospeli v blaženstvo nebeškega Jeruzalema. Berilo govori o uporih Judov svojemu voditelju Mozesu. Pomembna sta naslednja dva responzorija (odgovora), katerih eden ponavlja mnenje velikega duhovna Kajfa, da je bolje, da eden (Kristus) umrje za vse ljudstvo, v drugem responzoriju pa Jezus svari k čuječnosti in molitvi. Tudi sv. evangelij, ki poroča o Jezusovem slovesnem vходу v sveto mesto, izraža vso skrb, ljubezen in dobroto Jezusovega srca. Vse želi pritegniti k sebi. Šele sedaj se prične prav oblagoslavljanje oljčnih vejic. Uvodna molitev očitno izpričuje, da palme in oljke pomenijo dobra dela, s katerimi moramo Kristusu iti naproti in ga pospremiti v večno veselje. Značilno je, da se sedaj poje slovesni slavospjev kot pri sv. maši, takozvana »evharistična pesem« (carmen eucharisticum), ki se je sv. cerkev poslužuje pri vseh slovesnejših blagoslovih. Naslednjih pet posvetilnih molitev podaja globoke misli, naj bi nam ti zakramentalni (blagoslovljene oljčne mladike) bili bramba pred satanom, v varstvo za dušo in telo. Kjerkoli bodo hranjeni, naj prebivalec dele božji blagoslov. V boju s strastmi in satanom pa naj nas

badre in naklanjajo vztrajnost, da bomo nekoč vredni prejeti palmo večne zmage! Toda da bodo ti zakramentali v nas obrodili zveličaven sad, je potreba, da tudi naše srce sodeluje: moli, se bojuje in »delo božjega usmiljenja nad vse ljubi«.

Procesija z oljčnimi vejicami. Ko se med slovesnim petjem antifon razdele blagoslovljene vejice med strežnike, pevce in tudi ljudstvo, v kolikor jih še nima, zmoli duhovnik nad ljudstvom še eno prošnjo, naj bi spominjajoč se Kristusovega slovesnega vhoda v Jeruzalem s slovesnim sprejemom in spremstvom, posnemali otroško pobožnega duha vernih v Izraelu in postali deležni njih zaslug. Procesije bi se sedaj z duhovnikom, strežnikom in pevci morali udeležiti tudi verniki. Vsa cerkev bi morala peti slavospev: Slava ti, hvala in čast, o Kralj naš, Kristus Rešitelj... ali pa vsaj katero drugo primerno cerkveno ljudsko pesem! Lep prizor, ko procesiji za zaprtimi vrati odpeva zbor pevcev, genljivo ponazaruje sliko, kako bojujoča se in zmagošlavna cerkev Bogu nenehoma prepevata hvalo.

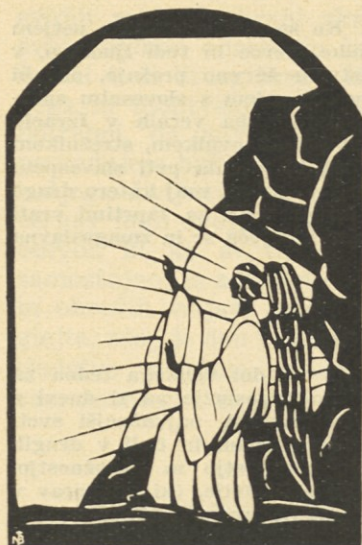
Velikonočno bogoslužje

Državni ali civilni koledar zaznamuje zadnje tri dni velikega tedna za navadne delovne dni. Toda za sv. cerkev in njeno bogoslužje pa ti dnevi z velikonočnim praznikom tvorijo eno celoto in so največji, najvažnejši sveti dnevi v vsem cerkvenem letu. Prvi kristjani v Jeruzalemu in tudi v drugih cerkvenih občinah so jih praznovali z največjo zbranostjo in pobožnostjo, kakor nam prelepo dokazuje opis romarice Eterije ali Silvije, (ki ga vprav v tej številki »Božjih vrelcev« prinašamo). Take vneme za praznovanje sv. velikonočnih skrivnosti bi bilo treba tudi v naših dneh!

Veliki četrtek. Ko nas je sv. cerkev na veliki torek in veliko sredo v pasijonih po sv. Marku in sv. Luku že dobro uvedla v skrivnost Gospodovega križa, nam na veliki četrtek ponavzoči zadnjo Učenikovo sv. večerjo med brati. Sv. cerkev z največjo hvaležnostjo obhaja spomin na najčudovitejšo skrivnost Gospodove ljubezni, ko »po obredu sam postane jagnje, ki rešuje svet, ko z besedo kruh in vino spremeni v Telo in Kri«. Veliki četrtek je godovni dan presvete evharistije (natalis calicis — rojstni dan keliha) in sv. mašniškega reda. Ta dan so se v prvi cerkvi darovala tri sv. maše. Pri prvi je škof zopet sprejel v cerkveno občestvo izobčene javne spokornike, ki so s trdo in očito pokoro že popravili javno pohujšanje; pri drugi sv. maši je škof blagoslovil sv. olja (sv. poslednje olje za maziljenje bolnikov, olje katehumenov za blagoslovitev krstne vode in za maziljenje pri sv. krstu in mašniškem posvečenju) in sv. krizmo, ki se enako rabi pri blagoslovitvi krstne vode, pri delitvi sv. krsta, sv. birmo, pri škofovskem posvečenju in tudi pri posvečevanju cerkva, kelihov in zvonov; šele tretja sv. maša ki se je darovala proti večeru, je bila posvečena Gospodovi zadnji večerji. Med to evharistično daritvijo so vsi verniki prejeli velikonočno obhajilo, kakor se to še danes vrši. Danes se običajno ta dan daruje le ena sv. maša, ki je v stolnih cerkvah z njo združeno tudi blagoslavljanje sv. olja. Ta blagoslov po povzdigovanju se vrši kar naj-slovesneje ob velikem spremstvu duhovnikov. Pri sv. maši velikega četrтка se posvetita še dve drugi veliki hostiji, ki ju duhovnik v slovesni procesiji potem prenese na stranski oltar k »božjemu grobu«, odkoder se naslednji dan velikega petka ena zopet prenese h glavnemu oltarju, kjer jo duhovnik v tako zvani maši »prej posvečenih darov« použije, druga pa se pri »božjem grobu« izpostavi v javno čiščenje.

Sv. maša velikega četrтка, ki se začne z velikim slovesom, svoje veselje po slavi in petju zvonov nenadoma spremeni v tožno žalost, zakaj nesrečni Juda je Učenika izdal in Kristus mora v smrt. V spomin na Gospodovo ponižanje, da so sovražniki Jezusa slekli in si njegovo obleko razdelili, se ta dan po sv. maši razkrijejo oltarji, pobero prti in vsak okras, kakor je sploh bil običaj v prvi cerkvi. Čeprav sv. maša velikega četrтка izzveni pretresljivo žalostno, pa je vendar nje osnovna misel vesela. Križa se nam ni bati! Pot križa je sicer grenka, toda le v njem je odrešenje, življenje in naše vstajenje.

Ta dan tudi po stari sv. navadi papež, škofje, mašniki, redovni predstojniki po zgledu Odrašenikovem umivajo noge dvanaštim siromakom ali svojim podložnim.

Ne bojte se! Vstal je že. Pridite in pogledjte kraj, kamor je bil Gospod položen, aleluja!

Uvodno bogoslužje velikega petka se pričinja brez vsakega vstopa in prošnjega vzklika: Gospod, usmili se, marveč neposredno z berili in prošnjami. Dvoje beril je vzetih iz stare zaveze, tretje berilo pa je pasijon po sv. Janezu. Starozavezberili se nanašata na Kristusa, pravo velikonočno jagnje, ki se tudi daje použiti do zadnje kapljice krvi na ognju trpljenja. Enako se tudi besede: »Že v dveh dneh nas bo oživil, tretji dan nas bo obudil in živeli bomo pred njegovim obličjem« povsem nanašajo na Kristusovo vstajenje od smrti, pa tudi na duhovno vstajenje katehumenov k novemu, božjemu življenju.

Pasijon po sv. Janezu je danes ne samo poročilo o Jezusovem trpljenju in smrti, marveč hoče z njim sv. cerkev golgotski dogodek pred nami kar najživeje predočiti in ponavzočiti. Kjer je le mogoče, se ta pasijon poje, in sicer ga pojo trije diakoni ali duhovniki, katerih eden poje poročilo evangelištovo, drugi besede Jezusove, tretji pa besede, ki jih drugi govore. Sv. cerkev hoče s pasijonom sv. Janeza na eni strani razviti pred nami pretresljivo »pasijonsko igro«, na drugi strani pa poudariti važno resnico, pa je Kristus bogočloveški Kralj in je cena njegovega trpljenja toliko večja, ker je trpljenje božjega Kralja. Vprav s tega vidika, da je Kristus naš Kralj, ki kraljuje tudi s sramotnega lesa, nam bo moči pravilno doumeti tako slovesno češčenje sv. križa, ki ga cerkev danes razkrije; starokrščanski križ je sploh predstavljal zmagovalnega Kristusa — Kralja. Na tiho nedeljo je sv. cerkev njegovo podobo sicer za kratko zakrila, da bi se verniki kot najbolj vživeli v Gospodovo trpljenje, toda veliki petek je oni slavni dan, ko je na križu »darovan Zveličar zmagal smrt«, dan božje zmagovitosti. »O krasno, slavljenno drevo, da tvoj srenči les dotika kralja se nebes!«

Pasijonu sledijo prekrasne molitve vernikov. Kakor je Kristus na križu molil, trpel in molil za vse ljudi, tako nas tudi sv. cerkev po duhovniku pokliče k molitvi za vse ljudi, vse narode, vse stanove, za vse trpeče in blodne: vse krščansko občestvo: »Molimo, predragi, za sveto cerkev božjo, da ji Gospod in naš Bog da mir, jo zedinil in varuje po vsem svetu; ji podvrže kraljestvo in

Veliki petek. Ta dan se imenuje »dan žalosti«, tega dne se je zgodilo, da »svojemu lastnemu Sinu ni prizanesel Bog, marveč ga je za nas vse dal v smrt«. Ta dan vlada v božjih hramih krščanskih cerkva tiha in globoka tuga. Oltar je gol in razdejan, le dvoje mrtvaških sveč je na njem in pred odprtim tabernakljem stoj v temno tenčico zagrnjen sv. križ. V črnem oblačilu pristopi duhovnik pred oltar, se v žalosti vrže na tla na obraz in kratko tiho pomoli.

Obredi velikega petka so najstarejši in najčastitljivejši spomin (ostanek) starokrščanskega bogoslužja in pobožnosti. Ob bogoslužju velikega petka si moremo ustvariti jasno sliko, kakšno je bilo starokrščansko evharistično bogoslužje. Izrazito se očituje trodelnost presv. evharistične daritve: uvodna maša z molitvami in poukom, daritvena maša in obhajilna maša. Daritvena maša, nekrvo ponavzočevanje Kristusove krvave križeve daritve se tega dne nikjer in nikoli ni vršila, marveč se sv. cerkev tega dne povsem vživlja v Kristusovo krvavo daritev in vso svojo pobožnost sprošča v češčenje sv. križa. Vršijo se samo tako zvana maša »prej posvečenih darov«, obhajilna maša, da se duhovnik obhaja s sv. hostijo, ki jo je posvetil prešnji dan. Nekdaj pa so tudi verniki ta dan smeli prejeti sv. obhajilo!

oblast, nam da pokojno in mirno živeti ter slaviti Boga Očeta vseмогоčnega«. Prav tako zaupno prosi mati cerkev za čistost krščanske vere, vsakdanji kruh, bolnim za zdravje, jetnikom za rešitev, vsem potujočim za varen pristan.

Na veliki petek po teh molitvah verniki sicer niso prinesli darov, ker ni bilo darovanja, sv. maše, le prej posvečene darove sv. Gospodovega Telesa in sv. Gospodove Krvi so v slovesni procesiji pospremili k oltarju in prejele tu sv. obhajilo.

Pred to tako zvano »mašo prej posvečenih darov« je sv. cerkev uvedla genljivo bogoslužje razkrivanja in češčenja sv. križa, kar je danes višek veličastnih obredov velikega petka. Vse to se predstavlja živo dramatično. Na križ razpeti Kristus žalno toži nad nezvestobo svojega ljudstva, toda njegovo boljše, zvesto ljudstvo sv. cerkve ga sočutno tolaži.

Bogoslužje velikega petka nas uči, kako ljubiti in častiti sv. križ. Sv. križ naj bo dika naših domov, družin, dika naših šol in javnih palač, sv. križ naj kraljuje na naših poljih in potih, povsod naj vlada sv. križ!

Velika sobota. Bogoslužje velike sobote je tako pestro in bogato v vsebini in navdušenju, da ga moremo prištevati med najlepše bisere katoliškega bogoslužja. Razumeti nam ga je pa mogoče samo, če upoštevamo, da se je vse to, kar se danes vrši na veliko soboto zjutraj, nekoč vršilo od večera velike sobote vso noč do zore velikonočnega jutra. Obredi, ki si sledijo, so tile: Blagoslovitev velikonočne sveče, dvanaest prerokb, blagoslovitev krstne vode (slediti bi moral tudi sv. križ, a se menda le redko kje vrši), litanije vseh svetnikov in končno velikonočna sv. maša (s prvim sv. obhajilom novokrščencev).

Zgodaj v jutru velike sobote ukreše duhovnik zunaj cerkve iskro iz kamna. Ta ogenj, luč iz kamna pomeni Kristusa, ki je tudi vstal iz kamenitega groba. Nato blagoslovi duhovnik z iskro zaneteni ogenj z lepo prošnjo, naj bi nam Gospod Bog dodelil, da bi se ob svetih velikonočnih praznikih užgale v nas svete želje po nebesih, naj bi povsod, kamorkoli pride kaj od tega skrivnostnega ognja bila progana zloba satanovih nakan. Sledi v cerkev slovesna procesija z novo lučjo. Trikrat sredi cerkve diakon poklekne, dvigne luč ter radostno zapoje: *Lumen Christi — Luč Kristusova*. Odpev nad vse hvaležen: *Bogu hvala*.

Pri oltarju se prične veličastni blagoslov velikonočne sveče. Velikonočna sveča nam pomeni Kristusa. Kakor Kristus v grobu je tudi velikonočna sveča spčetka brez življenja. Toda med diakonovo slovesno pesmijo: »*Exultet — raduj se*« se v mrtvo telo velikonočne sveče, v petero vdolbin (v petero ran) vtisne petero blagoslovljenih kadičnih zrn. In duša Kristusova se v podobi velikonočnega ognja, ki se z njim prižge velikonočna sveča, zopet združi z mrtvim telesom. Tako nazorno v simbolih doživimo vstajenje Kristusovo. Blesk vstalega Odrašenika se nagloma z žarno svetlobo velikonočne sveče in nešteti od nje prižganih svetil radostno razlije med krščansko občestvo. Diakon Diakon navdušeno poje: »O res blažena noč, ti edina si smela vedeti čas in uro, ko je Kristus vstal od mrtvih! To je noč, o kateri je pisano: „Noč bo zasijala kakor dan!“«

Ko tako skrivnostno doživimo Kristusovo vstajenje, pa se prične drugo vstajenje, duhovno vstajenje katehumenov v vodi sv. krsta. Dvanaest prerokb, ki govore o božji stvariteljni vseмогоčnosti se lepo nanaša na milost novega stvarjenja: sv. krst.

Ze neposredno pripravo na sv. krst pa podaja blagoslovitev krstne vode. Duša katehumenov je podobna žejnemu jelenu, ki ves hlepi po hladeči vodi. Tudi ta blagoslov krstne vode se prične s slovesno evharistično (zahvalno) pesmijo (carmen evharisticum) in se razvija z globokopomembnimi obredi. Tako naravno studenčico duhovnik večkrat prekrizuje, jo v obliki križa deli v štiri strani, (kar pomeni, da je Kristusovo odrešenje prišlo vsemu svetu, vsem štirim stranem sveta, kakor naj tudi ta voda dobi svojo moč prerobjevanja po zasluženju Kristusovega odrešilnega trpljenja!), se jo z roko dotika in s tem Bogu posebej posveča, jo razliva v vse štiri nebesne strani z znamenjem, da se iz svetih zakramentov razteka Kristusova milost vesoljnemu svetu. Tudi dihne nad njo v obliki križa, da bi ji naj Sv. Duh podelil svojo moč. In zatem sledi najslavesnejši obred, ko duhovnik potopi v krstno vodo velikonočno svečo — Kristusa. Trikrat jo vedno globlje spušča proti dnu in vsakikrat z vedno višjim glasom poje, naj v ta obilni studenec stopi moč Sv. Duha (Kristusovega),

ki naj vso to vodo naredi rodovitno, da bo imela moč prerojevati! (Glej sliko str. 51). Ko se krstni vodi še prilije olje katehumenov in sv. krizme, je obred tega slovesnega, ganljivega blagoslova končan. Slediti bi moral sv. krst, kakor se je delil v prvi cerkvi. Tudi sv. birma se je takoj za sv. krstom delila! Pač pa so se od nekdanjega obreda ohranile litanije vseh svetnikov, ki jih je krščansko občestvo v slavnostnem sprevodu iz krstne kapele na potu v cerkev, spremljajoč svoje najmlajše krščanske brate in sestre, radostno prepevalo.

Pojmo vredno hvalnico tej velikonočni sveči!

Velikonočna maša. Sedanja sv. maša na veliko soboto je nekoč bila prava velikonočna polnočna sv. maša, kakor očitno izraža že sama mašna prošnja: O Bog, ki razsvetljuješ to presveto noč s slavo Gospodovega vstajenja.

Dvoje skrivnosti nam žari posebej iz te polnočne evharistične daritve: Kristus je zmagovalno vstal iz smrtnega groba, nad njim smrt več ne kraljuje. A tudi človek, kristjan je vstal iz groba smrti, svojega greha in živi sedaj novo življenje v Bogu in za Boga. Vprav presv. evharistična daritev s skrivnostnim evharističnim ebedom božjega Jagnjeta posreduje najtesnejšo zvezo kristjana z Bogom, najobilnejšo udeležnost božjega življenja. Prejem presv. evharistije je v novokrščencih potrdil in utrdil njihovo slovesno krstno obljubo.

»Nedelja vstajenja«. S tem imenom so prvotno nazivali največji praznik krščanstva. Je to dan največjega krščanskega veselja in zmagovalja. Kajti le v Kristusovem vstajenju ima krščanska vera svoj zmisel. »Če imamo samo v tem življenju upanje v Kristusa, smo od vseh ljudi najnesrečnejši.« (1 Kor 15, 19.) Zakaj življenje kristjanovo je združeno z mnogimi žrtvami in odpovedmi, ki mu jih more poplačati le večnost. A če bi Kristus ne vstal, kje bi imeli poročstvo prihodnjega veka? In Kristus je vstal, živi in se prikazuje učencem! Misel, ki preradostno prešinja vse velikonočno bogoslužje.

Sv. maša velikonočnega praznika je v prvi cerkvi bila druga velikonočna maša, zato ne kaže toliko odnosov na novokrščence, marveč je posvečena predvsem slavi Gospodovega vstajenja. Vsa božja cerkev veliča božjo vsemočnost in se zahvaljuje Gospodu, ker je tako dober in usmiljen do človeškega rodu. In druga misel, ki se izrazito odraža iz velikonočnega bogoslužja, je ta: da se sv. cerkev za dar Gospodovega vstajenja hoče zahvaliti z darom novega življenja.

Naša velikonočna pobožnost

1. Skazujmo vso spoštovanje in ljubezen sv. križu! Ali imamo podobo križanega v svoji hiši? Ali se pred sv. križem odkrivamo in priklanjamo? Kje so naše misli, ko delamo čez čelo, usta in prsi znamenje sv. križa? Ali se križa morda v javnosti sramujemo? Velika noč naj nas prerodi v zavedne in odločne kristjane!

2. Obudimo v sebi hvaležnost za milost sv. krsta! Obnovimo svojo krstno obljubo! S krstno obljubo smo se odpovedali satanu in grehu, naj v našem življenju odslej kraljuje Kristus!

3. Udeleževati se hočemo prelepih velikonočnih obredov, zlasti zadnje tri dni velikega tedna!

4. Kot apostoli Katoliške akcije bomo z dobro besedo in z dobrim zgledom skušali vplivati na veri in cerkvi odtujene in jih pridobiti, da bodo storili svojo velikonočno dolžnost sv. velikonočne spovedi in velikonočnega obhajila, da bo v vseh srcih in domovih kraljeval zmagovalni Kristus!